

„Așa s-a construit în comunism...”

Sorin Bocancea & Marin Gh. Nicolae, *Așa s-a construit în comunism*, Editura Institutul European, Iași, 2021, ISBN: 978-606-24-0316-4, 470 p.

Nici eu n-am găsit etichetă mai potrivită rândurilor următoare decât această repetiție a titlului convorbirilor purtate de Sorin Bocancea și Marin Gh. Nicolae – *Așa s-a construit în comunism*. Pe parcursul unor zeci de ore de dialog a căror transcriere, editare și ilustrare atinge cinci sute de pagini, cei doi exprimă considerații, informații, evaluări și valorizări asupra unui segment economic și profesional de indubitabilă importanță pentru epoca regimului comunist.

Remarc dintru-început fericita simbioză a cuplului interviuat-intervivator. Politologul Sorin Bocancea a reușit o prestigioasă reputație în aria de cercetare a comunismului românesc și nu numai. În cercul acestei intelighenții preocupate de investigarea trecutului apropiat prin asociere cu metamorfozele sale mnezice și comportamentale, opera universitarului ieșean se impune și prin abordările metodologice. Mă refer, în principal, la viziunea interdisciplinară și la complexitatea combinației interviului creativ cu cercetarea arhivelor istorice și media. Și, nu în ultimul rând, la consecințele pozitive ale microscopiei prin focalizarea asupra unor „parcele” societale. Am în vedere, în acest sens, alte volume ale autorului precum *Așa ne-am petrecut revoluția* (2014, în colaborare cu Mircea Mureșan), *Revoluția română. Militari, misiuni și diversiuni* (2015), *Două decenii de comunism în Iașul universitar* (2015) și *Două decenii de comunism în Iașul universitar. Presa studențească* (2019), ambele în colaborare cu Doru Tompea.

Cine este însă Marin Gh. Nicolae, zis „Megheneul” (după inițialele numelui), interviuatul, martorul cheie, amfitrionul subiectelor de discuție? La două generații distanță de inițiatorul interviului, inginerul constructor a intrat „în câmpul muncii”, cum i se zicea în vechea limbă de lemn debutului în profesie, la Onești. Născut aproape de Capitală, dar specializat la Iași, a fost implicat, cum se spune într-o nouă limbă de lemn, în construcția unor antreprize de anvergură ca importanță socială și prestigiu politic precum Combinatul Chimic Borzești și cel de Fibre Sintetice de la Iași. Remarcat și remarcabil, a fost trimis pe șantierele modernizării litoralului Mării Negre, altă țintă economică a anilor ‘60-‘70. Iar de acolo, în Germania de Vest ca să coordoneze echipe românești de constructori, încorporați de decizionalii vremii în schemele de prosperitate națională și prin exportul organizat de forță de muncă și *know-how* autohton. Maximul carierei sale l-a reprezentat coordonarea construirii Fabricii de ciment de la Tașca, pe care a definitivat-o în doar 4 ani (1975-1979). Dar, o etapă definitivă a biografiei sale profesionale este și perioada 1980-1988, când a ocupat funcția de director general al Trustului de Antrepriză Generală Construcții Montaj Iași. O antrepriză care, în 1982, avea (și realiza) planul de 6.104 apartamente pe an, ajungând în 1984 la a realiza 25 apartamente în fiecare zi (lucrătoare și nelucrătoare) a anului – plus alte construcții sociale și industriale.

Cum anume? – stăruie întrebarea ce-ar putea fi un leit-motiv rostit sau subînțeles al interviuatorului și totodată nodul conflictual al narațiunii. Cu fișe provenite din studiul arhivelor

puterii județene și organizației de partid care dirija activitățile lucrative, arhivele presei centrale și locale, Sorin Bocancea construiește, ca și-n celelalte volume amintite, o partitură egală ca valoare în densitatea și în noutatea informației cu aceea a martorului. De data aceasta are însă în față un erou atât după normele eticii și echității socialiste din 1971, cât și după cele general valabile ale umanității asupra trecerii prin vremelnicia vieții. Căci „dulce este somnul lucrătorului, fie că mănâncă mult, fie că mănâncă puțin”, după cum scrie Eclesiastul.

Megheneul, în abrevierea ce pare nu doar poreclă, ci marcă a unei celebrități în breaslă, ni se înfățișează astfel ca pattern al sinelui-ideal pentru unul dintre detașamentele de avangardă ale clasei muncitoare – constructorii. O promisiune a vieții noi a fost și satisfacerea trebuinței de siguranță a cetățenilor prin repartiția unor apartamente din proprietatea statului, cu plata chiriei și a utilităților subvenționate în bună parte, locatarii lor beneficiind și de proximitatea unor complexe de deservire comercială, educațională și de sănătate. Simultan, direcții politice precum industrializarea, crearea de noi ramuri economice și de locuri de muncă pe tot cuprinsul țării au promovat imaginea clișeu a șantierului sub cerul obturat de macarale. Constructorii sunt elogiați de presă, pionierii le recită ode în metrică populară... dar planul dictat de partid e cu fiecare an mai mare. Și mai utopic la indicatori precum creșterea productivității muncii, economisirea și refolosirea materialelor de construcții și a combustibililor etc. Iar în anii '80 au apărut pretenții drăcești precum eliminarea importurilor sau folosirea integrală a zilelor săptămânii ca zile de lucru. Așa s-a schimbat harta orașelor și a târgurilor țării, prin extensia cartierelor muncitorești cu hulițele de azi blocuri cenușii, al căror preț de vânzare continuă însă să crească.

Prin relatările sale, lista șantierelor coordonate, din decupajele caracterizărilor tovarășilor de muncă dar și ale conflictelor de prin ședințele cu diriguitorii județului și ai ministerului de profil, inginerul constructor și managerul Marin Gh. Nicolae epatează prin și debordează de personalitate. La prima vedere, un om de succes – la comuniști sau la capitaliști (după cum va dovedi în anii '90, revenind în Germania). Va compara adesea în acest dialog mentalitatea nemțească a edificiului bine construit cu improvizațiile formelor fără fond sub semnul cărora trebăluim în toate, de la pașoptiști încoace. Contextualizat în mediul epocii și-n al profesiei sale, Marin Gh. Nicolae nu pare însă să fi mizat pe propunerile BOB-urilor de partid și nici pe avizele cadriștilor. Aceia par a fi avut mai stringentă trebuință de competențele și abilitățile Megheneului în propriile sarcini de plan. În stilul realismului socialist, putea fi un erou de roman din tagma celor propuși ca surse de inspirație scriitorilor trimiși „în teren” pentru documentare. În cazul său, fulgurația epicului se produce chiar final:

„Dintre foștii dumneavoastră colegi au fost care și-au făcut firme de construcții? – îl întreabă Sorin Bocancea (S.B., n.n.) –

M. Gh. N. (Megheneul, n.n.): Nu. Au lucrat la alții.

S. B.: Deci, nu au devenit oameni de afaceri. Oamenii au rămas atunci suspendați, fiindcă statul nu mai construia iar privații încă nu apăruseră.

M. Gh. N.: Da. A fost o mare plasă pentru muncitorimea română” (p. 417).

Stai și ți-i închipui pe amândoi de-o parte și de alta a unei mese-măsuțe pentru cafea: S. B. își pune deasupra fișele sale, iar Megheneul, sub ea, tălpile goale. Căci nu mai poate sta sau umbla normal încălțat, după copleșitoarea mărturisire consemnată în paginile anterioare. Doctorii i-au explicat că suferă de-o boală cauzată de vechi deprinderi, când în biroul său de director general se aflau pregătite, în fiecare dimineață, câte trei perechi de cizme de cauciuc: pleca pe șantier, în zorii zilei, cu prima și o descălța seara pe-a treia, udă de transpirație...

Cum s-a construit însă în anii regimului comunist? Enorm! Mult și greu, sub presiunea unor injuste urgențe și sarcini. „După facultate am fost mereu la dispoziția statului”, mărturisește

Megheneul, sintetizând o biografie profesională în cadrele unei etici fără precedentă. Poate greșesc însă, prin comparație cu constructorii Egiptului antic. Într-o înfrățire de breaslă peste milenii și cioplitorul de pietre la piramide ar spune: „După adolescență am fost mereu la dispoziția faraonului”.

Multe de apreciat ar fi însă cu referire la temele în discuție, structurate într-un model funcțional pe axa trecut-viitor. De la actorii implicați în investițiile din construcții ale regimului comunist (resurse umane și beneficiari), cu etapele proiectării, cercetării, finanțării, la radiografia unuia dintre cele mai mari conglomerate economice (organizare, disciplină în muncă, aprovizionare, dotare tehnică, presiuni ale comanditarului care-a fost statul socialist), volumul de față este o reușită cercetare a istoriei comunismului românesc. Am avut însă, citindu-l, și jubilația de după lectura nuvelei *O zi din viața lui Ivan Denisovici*, în certitudinea unicității și complexității trăirilor individuale puse sub semnul atemporalității.

Lavinia BETEA